

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Asiaticae Historiae Societatis Iesv Pars ...

Libris Quatuor Consequentibus Pertexens, Quae post beatum S. Xaverij
Obitum Soc. Patres ad Dei gloriam in iisdem Prouinciis gessere

Bartoli, Daniello

Lvgdvni, 1667

9. Conuersio, & baptismus Regis, & Insulae Baciani.

urn:nbn:de:hbz:466:1-11445

Episcopus, ubique aureæ; non autem doctrinæ titulo indulgebat, sed ea gratia, sui tunc impos frui non potuit. Efflaturus animam audiuit ex adiutoribus cum adstante socio dolentem, nos viri sancti iacturam facere quam vocem tulit admodum moleste, emendauitque subdens, sancti nequaquam, sed magni peccatoris: cui de se talia sentienti, prudenter alius gratificari volens, ita est ait P. Ioannes, & venia indiges quam te oportet à Deo petere. Cui ad plaudens Pater, tu vero rem tangis, & hoc ait mihi sapius repete quoad spirare desiero. Atque in hac suimet abiectione iteranda vir sanctus spirare ac viuere desuit. In amplificando Christi regno, pertrahendisque ad illum mortalibus paucos habuit patres, & diuini obsequij ardentissimo studio, iure inter illos numerandus, quos Apostolorum Senatus sacer sua ad Antiochenos epistola, appellat *homines qui tradiderunt animas suas pro nomine Domini Iesu Christi*. Etsi vero totus aliorum esset, in eaque, si fas dicere, necessaria libertate quam secum inuehunt continuata itinera & transcursus ab vnis perpetuus, ad alios populos tum instituendos in fide, tum confirmandos, mente nihilominus in se & in Deum erat adeo collecta, vt si alta eremi silentia coleret. Ad hæc religiosæ regulæ exquisitissimus obseruator, & augustissimi Sacramenti diuino cultui sic addictus, vt quocumque orasset loco, versa in illud cominus eminus facie, velut ipsi præfens adstaret: Goæ obiit Ian. 4. vt habent nonnulli; vt Indicæ literæ, Aprili mense anno 1564. quibus literis nunquam nominatur inter nostros collegas Goanos, sed semper Tanæ, & Bazaino adscribitur, nec eius vltra 1561. meminere: nomen vero defuncti, indicta pro Indis anno 64. suffragia non habent.

9.
Conuersio,
& baptisimus
Regis, & In-
sulæ Baciani.

Cum Beira in Indiam ex Molucis Nicolaus Nunnius remigrarat, vbi à Patriarcha sacerdos consecratus, cum sociis quinque, onerariis mercatorum semestri navigatione ed reuectus est, duo ex iis sacerdotes, in horum subsidium alij tres; sed illic interea dum pergunt, Christianitatis in Moluco tum publica, tum Societatis priuata res, alternantibus prosperis, & aduersis variè exagitata est, quod nunc eodem quo contigit ordine describendum venit. Atque vt primum de publicis; Molucarum quinque postrema, & maxima Bacianum ad antarcticum iacet, gradu vix vno ab linea mediâ æquatoris: eiusdem cum illa ditionis sunt aliæ insulæ leucis non plus duodecim, macilento solo; proptereaque infrequenti: Imperabat iis Molucensi Regi Aërio cognatus, & vectigalis Rex qui eius filiam duxerat, ea ex partu fato functa, de se actum putauit Rex, & Regis parens senex decrepitis, hinc nempe Aërio pronum fore accusationem veneficij fingere quo filiam suam eriminaretur ab iis extinctam: ambitiosum tyranni ingenium, & bello potentis vindictæ simulatione incubiturum Baciano, infesto exercitu, & regem ac domum regiam funditus deleturum. Iamque hos metus non frustra suscipi nonnulla prodebant indicia. Quamobrem tacito timoris huius consilio abunde persuasi, consuetum Indorum Principibus in has redactis

redactis angustias asylum requirere, Lusitaniæ arma in patrocinium flagitare; legatione quàm maxime arcana, summum arcis Ternatenfis Præfectum rogare, ut sibi & regno defensor adesset, id si ab eo impetrassent, spondebant in pignus fœderis, & amicitia, quam æternam iurabant, se Christiana suscepturos sacra; Principem cui parens regni sceptrum & iura traderet; vniuersa cum aula, daturum legi Christianæ manus; iamque inde tunc absque mora ex Patribus mitteret, à quo expiarentur sancto baptisinate. Præfectum non latuit, quo hæc deliberatio spectaret, illos dumtaxat rem suam agere, velleque in tuto collocari; si pacifceretur cum Bacianensi, auersum iri ab se Molucensem, fortassis etiam in arma proritandum. Vtuo se tamen Dei fiducia permit- tens, quæstuosam æque & periculosam iacere aleam decreuit, legatum- que clam parique arcano ut venerat, nocte proxima remisit addito illi P. Antonio Vazio, qui Christiana mysteria Regem & populum doce- ret. Erat Rex viginti annorum iuuenis, specie liberali & grata, omni- que habitu corporis dempto fusco colore, Europæum magis quam In- dum præferens; ingenij vero admodum docilis, & supra quam à barba- ro expectes, sapientis. Ergo Antonium de religione Christiana tractan- tem ut audiit, eiusque in probationes, & principia serio aduertit animum, captus illico est tam sincero, & casto illius ardore, ut exin regni rationibus omissis, vnam in legis Christianæ professione, salutem animi æternam peteret, quam intelligeret, nusquam alibi esse; fuitque hic idem aulae omnis, ac procerum qui Patrem audierant sensus. Quare plenius diuina edocti solenni lauacro tincti sunt Kalend Iulij anno 1557. Cum esset octauus à festo S. Ioannis Baptistæ dies, & nuper defuncti nomen Regis Lusitaniæ Ioannis, Ioannes in nominalibus Rex nouus dictus est. Sacro item fonte initiatus est frater natus minor, cum sororibus tribus, & filio notho, cæterique regij sanguinis, nobilitatisque pars maxima. Mahometi solus cum matre parens decrepitis adhæsit. Bacia- ni conuersio Ternatem die postero nunciata, Lusitanos, & Mauros longe dissimiliter mouit. Illi alacres triumphantes supplicabundi Deo; festis gratulationibus cantuum & tormentorum tonitru eam prose- quuntur: è contrario Rex Maurus acris percussus dolore, furorem illico, mox etiam manus ad bellum & vindictam armauit. Prætentare tamen libuit, mutatione nondum tempore firmata, ecquid possit gener minan- do promittendo ad Mahometem reuocari. Ad hoc illi auam mittit cum alia auctoritatis primaria matrona, rogans ad se rediret, idque si face- ret, ingens auri pondus, & gemmarum inæstimabilem copiam offerens. At is ægrè auditu & aspectu dignatus; cum illa omni quam tulerant donorum opulentia remisit, ut ab se socio responderent, pluris sibi esse religionis sacrosanctæ quem nactus erat recentem thesaurum, quàm quidquid sibi posset à mortali homine deferri, hoc promissorum ictu casto, minas intentare, denuntiare bellum & mortem parare, quos ne suspicarentur metus ab se confingi, mentiebatur se arcem Ternatensem

eripuisse Lusitanis, eorum quamplurimos necasse, reliquos in rem malam fugisse, conditum sibi cum Rege Bornei de intercipiendis Lusitanis, & eorum exercitu delendo funditus quiesset cum onerariis negotiatorum anno proximo venturus: & erant quidem hæc quoad rem, & terricula vaferrimi hominis ficta quoad ipsum vero adhuc vota, quæ cæca machinatione promouebat. Verumenim vero Ioannem Regem nihilo his minis validius, quam promissis mouit. Forti ad vtraque animo respondit, ratum sibi, fixumque in Christi fide perstare dum viueret, & promptum mori; si esset eius acinacis retusa acies in Christianorum Ternatensium laniena, in Bacianentes illum diligenter acueret: atque hic vltro citroque verborum legatio constitit; at Baciani Rex; spreto soceri terrore, per se incessu magnifico prodire ad fanum regium euertendum, in quo Mahometem Maiores eius coluerant; inde vicinas cum P. Antonio Vazio insulas adire omnique rationum, & auctoritatis molimine quam multos poterat ad Christum impellere; erantque immenso numero ad fidem accessuri, nisi Vazium aegritudo Ternatem redire coëgisset. Hæc dum geruntur Aërius abstrusus pro more versabat sed impius, & nefarios dolos, nam erat vt diximus Mahometis sectator, & Babum filium paterno successurum regno belluinis Alcoranni doctrinis, doctor ipsemet ita imbuerat, vix vt patri quicquam in iis concederet. Erat tamen re ipsa magis Atheus quam Maurus, eoque omnes immittebat curas, & contentiones, vt raptis vi, fraude ditionibus regum vicinorum, vnum ex iis corpus Monarchiæ conderet, nominaretque se Moluci Deum. Huic hominis insani dementiæ nulla tenacior remora quam Christiana lex, & Lusitanorum potentia; hanc si infregisset, illam minimè dubitabat facile dissipandam. Sancita in hanc rem, cum Saracenis suarum partium coniuratione, Christianorum strages & Lusitanorum promiscua ab ipsis decernitur, nullo ætatis, gradusue discrimine, quotquot iis reperirentur in insulis ferro addicuntur, & erant etiam Bornei, & Iauæ Mauri commodaturi ad hoc manus: sic ille scitè communis causæ representatas rationes in priuata commoda callidè vertebat, sed calliditatem proditoris delusit secreti proditio, rem omnem Rex Tidoris (vnius Molucarum, non plus iactu tormenti ab Ternate distantis) Lusitanorum Præfecto aperuit, quamuis & ipse vt Mahometanus, ita Christianis minime amicus, verum Aërio inimicissimus, prudenterque attendens, rebus suis omnino conducere vt Molucensis ambitio Lusitanorum armis frænaretur, ne iis absolutus, se quoque regno extruderet. Præerat Ternate Lusitanorum præsidio cum potestate Odoardus Sa, homo vt scribitur parum prudens, & suis quoque inuisus Lusitanis, qui male prouidam, & inconsultam defendendi periculi secutus viam, ruinam, in se quam scripturi sumus, atque in Mauri, Ternatis, & Amboini Christianos traxit.

10.

Antonius
Vazius prop-
ter sceleratū
ambitū, eiec-
tus è Socie-
tate.

Pendebat in res nouas Molucum, anni 1557. Octobri mense, cum adfunt Goa sex, de Societate, Franciscus Viera Rector, Baltazar Arausius,